

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Tredie Brev til en højvelbaaren Herre. 1743

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 224. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801174768/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

DET TREDIE BREV

hed til Gud forbundet med Ærbødighed. Følgen af denne forkerte Definition er at man ofte forveksler Mavesurhed med Fromhed. Efter min Mening skal Gud dyrkes med sønlig Kærlighed, ikke med slaveagtig Frygt. Desuden synes jeg disse Menneskers Strengthed er malplaceret; for de gør det vanskeligere at være kristen paa en Tid hvor saa mange nye Himmelstormere gør Oprør mod Religionen, tordner løs imod Gejstligheden, prøver at underminere Troen og erobre Himlen. Denne urolige Tilstand kræver snarere Tilbageholdenhed end Strengthed. En saadan klog Tilbageholdenhed udviser den engelske Gejstlighed, og med et saadant Skjold afviser den Fjendens Angreb.

Søg ej at dæmpe ned den vilde Bakkantinde,
thi derved vil du kun end mer ophidse hende.

Jeg beder kun sjældent; for efter min Mening skal man ikke saa meget dyrke Gud ved Bønner som ved Handlinger, ved at lyde hans Bud og forbedre sin egen Maade at leve paa. Man ser Folk der beder hver Dag og synder hver Dag – det ser faktisk ud til at de fleste beder saa flittigt for at kunne synde ustraffet, eller synder saa flittigt for at kunne bede saa meget inderligere. Jeg taler ikke om Hyklerne, for deres Andægtighed er let nok at forstaa, men om den mekaniske Andægtighed hos dem der har afsat bestemte Tider til at bede og bestemte Tider til at synde. Dette har jeg længe ikke kunnet forstaa; for jeg saa at Antallet af Bønner og Salmer fordobledes sammen med Antallet af Synder, og at de to Fænomener saa at sige gik i Takt. Men nu er jeg endelig trængt til Bunds i Mysteriet, da jeg saa at nogle betragtede denne mundtlige Gudsdyrkelse som en Slags Godtgørelse de ydede Gud, eller som en Afregning med ham. Det er jo ikke særlig besværligt at bevæge Læberne, men et haardt Arbejde at tvinge sine Laster og Lyster; og saa vælger de det letteste i den Tro at man paa den Maade kan gøre sin Kristenpligt saadan saa som saa. Men saa risikerer de ganske vist

LÆSNING

ogsaa at Gud kun gengælder deres Dyrkelse saadan saa som saa. Det er bedre at tie helt stille end at bede om Tilgivelse for Synder som man har tænkt sig snart at begaa igen. Derfor sagde Bion engang da han under et Stormvejr der truede hans Skib med Forlis fik Øje paa nogle Sømænd der bad indtrængende: »Ti stille, saa Gud ikke kan høre I er her.«

Det er hvad jeg kan bebrejde andre og andre mig. Om de Principper jeg har fremsat er kætterske eller ej, det maa De og andre afgøre. Hvis det er et Kætteri, er det mit eneste. For i de fundamentale Trosartikler afviger jeg ikke det mindste fra den rette Kirkes Lære. Hvis jeg gjorde det vilde jeg sige det lige ud; for jeg synes ikke der er noget der er hæsligere og et Menneske og en Kristen mere uværdigt end Hykleri. De Anfægtelser der er opstaaet ved Læsning af forbudte Bøger betror jeg kun mine Venner; og ved deres Hjælp lykkedes det mig at overvinde de fleste Vanskeligheder. Men Livet er kort, og

længe er det siden jeg var ung;
Haaret graaner, Gangen vorder tung –

saa jeg synes nok det er Umagen værd at undersøge det hele til Bunds og at udforske selve Aabenbaringens Grundlag. Jeg er nok klar over at man gerne er ude efter dem der følger denne fromme Fremgangsmaade; men da Guds Domme er mere retfærdige end Menneskers, haaber jeg at denne Forskning, som udelukkende har sin Grund i min Bekymring og Omhu for det tilkommende, ikke vil blive taget unaadigt op af den himmelske Dommer. Jeg synes det er Synd for England, og jeg kan ikke lide den hæmningsløse Frækhed man dér angriber Aabenbaringen med, især da det ser ud til at Ondet breder sig fra Dag til Dag. Men jeg synes det er endnu mere Synd for Spanien, Italien og de andre Lande hvor Religionsfriheden indskrænkes og Tanken lægges i Lænker, hvad der fører til at de almindeligt antagne Dogmer bliver gjort suspekter, og en skjult og derfor saa meget mere frygtelig Ateisme